

EDUCAȚIA PENTRU SĂNĂTATE ÎN ȘCOALA ROMÂNEASCĂ

Daniela-Georgeta IONESCU¹

ionescudaniela1@yahoo.com

ABSTRACT: The right to health is one of the fundamental human rights. According to the World Health Organization (WHO), health „individual is defined as a state of physical, mental and social well being and not merely the absence of disease or infirmity”. Health education in schools is one of the main ways of promoting the correct knowledge on various aspects of health and also forming attitudes and skills essential to responsible behavior and healthy. In many countries health education mandatory in schools since first grade to twelfth, using for each cycle of development programs and age-appropriate teaching materials.

KEYWORDS: health, education, impact, school, teacher.

Dreptul la sănătate este unul din drepturile fundamentale ale omului. Conform Organizației Mondiale a Sănătății (OMS), sănătatea individului este definită drept „o stare de bine fizică, mentală și socială, și nu doar absența bolii sau a infirmității.” Educația pentru sănătate la nivelul școlii reprezintă una din principalele căi de promovare a cunoștințelor corecte privind diferite aspecte ale sănătății și totodată de formare a atitudinilor și deprinderilor indispensabile unui comportament responsabil și sănătos. În multe țări educația pentru sănătate este obligatorie în școli, începând din clasa întâi până în a douăsprezecea, folosindu-se pentru fiecare ciclu de dezvoltare programe și materiale didactice adecvate vârstei.

Există mai multe argumente care pot fi aduse în favoarea realizării educației pentru sănătate în cadrul unităților de învățământ:

– În primul rând, unul dintre scopurile în sine ale activității în învățământ este informarea autorizată a copiilor și adolescenților privind diferite domenii ale culturii și științei, în paralel cu dezvoltarea de activități practice. În acest sens, educația pentru sănătate, ca parte a științelor medicale, vizează nu numai transmiterea de către elevi a unui bagaj informativ corect din punct de vedere științific, cât mai ales crearea unor

¹ Profesor la Școala Gimnazială nr. 79, București.

comportamente individuale sănătoase, a unor atitudini ce corespund idealului educațional.

– Școala este un loc perfect pentru transmiterea cunoștințelor de educație pentru sănătate a elevilor și are abilitatea și capacitatea de a se adresa unui procent reprezentativ din populație.

– Unul dintre elementele esențiale pentru dezvoltarea impactului dorit este inițierea și realizarea programelor de educație pentru sănătate la vârste cât mai tinere. Conduita preventivă devine astfel un comportament care se realizează în timp, paralel cu dezvoltarea educativă. Asupra unei persoane deja formate, adulte, astfel de activități au întotdeauna un impact mai redus decât acțiunile similare, realizate la vârste mai timpurii.

– Școala are o mare autoritate morală, oferind posibilitatea educației formale și nonformale, iar materiile de studiu oficiale din școli capătă, la nivel psihologic individual, o importanță mult mai mare. Introducerea „Educației pentru sănătate” ca disciplină în școli reprezintă implicit recunoașterea importanței acesteia pentru viața individului.

– Proiectele pilot realizate până în prezent, în diferite județe ale țării, proiecte conduse atât prin intermediul instituțiilor guvernamentale, cât mai ales prin organizații nonguvernamentale, au demonstrat succesul și receptivitatea tinerilor pentru acest tip de inițiative.

– Nu în ultimul rând, impactul semnificativ al acestor activități a fost demonstrat deja în alte state, prin studii și cercetări competente, autorizate. Chiar și în România, unde activitățile educative de acest tip au fost punctuale, studiile efectuate demonstrează acest lucru. De exemplu, Studiul Sănătății Reprodusei în România 1999- studiu național de mare amploare și încredere, efectuat cu asistență tehnică internațională – a arătat că discuțiile din școli par să fi avut un efect notabil asupra cunoștințelor despre utilizarea metodelor contraceptive”, conchizând că „eforturile de a lărgi activitățile de educație sexuală trebuie continuate”.

Orice copil are dreptul:

- la dezvoltare fizică și psihică armonioasă:
- de a-și exprima opțiunile în toate chestiunile care îl privesc:
- de a fi protejat împotriva violenței fizice și psihice și împotriva oricărei forme de maltratare:
- la educație: educația trebuie să pregătească copilul pentru viață, să îl dezvolte spiritual înțelegerii și toleranței:
- la protecție împotriva folosirii drogurilor:

– la protecție împotriva exploatării sexuale, abuzului sexual, împotriva prostituției și pornografiei:

– nici un copil nu trebuie supus unor tratamente crude sau degradante:

– orice copil care a fost supus abuzului fizic și psihic are dreptul la refacere fizică și psihică și la reintegrare socială.

(Convenția Națiunilor Unite cu Privire la Drepturile Copiilor, 1989)

Obiectivele programului:

1. Promovarea sănătății și a stării de bine a individului:

– funcționarea optimă din punct de vedere somatic, fiziologic, mintal, emoțional, social și spiritual;

– formarea unui stil de viață sănătos.

2. Dezvoltarea personală a elevului:

– autocunoașterea și construirea unei imagini pozitive despre sine;

– dezvoltarea abilității de a lua decizii responsabil;

– comunicare și relaționare interpersonală;

– controlul stresului;

– dezvoltarea carierei personale.

3. Prevenție:

– prevenirea accidentelor și a comportamentelor de risc pentru sănătate;

– prevenirea atitudinilor negative față de sine și viață;

– prevenirea conflictelor interpersonale.

Grupul țintă:

– Elevi din învățământul primar, gimnazial, profesional și de ucenici, liceal (inclusiv din învățământul teologic și din instituțiile din subordinea MI și MAPN);

– Elevii din palatele și cluburile copiilor, precum și cei din taberele școlare.

Strategia programului

– Cine? ... cadrele didactice; cadrele medicale; reprezentanți ai altor instituții guvernamentale și nonguvernamentale, donatori internaționali, companii private, mass – media.

– Cum?... elaborarea de programe școlare pentru educația pentru sănătate, pe cicluri de dezvoltare (de la clasa I până la clasa a XII – a); elaborarea de manuale și ghiduri pentru profesori și elevi; formarea cadrelor didactice

pentru instruirea elevilor în cadrul orelor de curs; promovarea educației pentru sănătate în cadrul activităților extracurriculare și extrașcolare.

Avantajele programului:

- asigură o populație școlară educată pentru un mod de viață sănătos;
- permite accesul larg la o informație corectă, avizată, atât în mediul urban, cât și în mediul rural;
- realizează în mod indirect educația adulților;
- duce la scăderea numărului de îmbolnăviri și a comportamentelor cu risc;
- duce la creșterea calității actului medical.

Sănătatea educațională ar putea fi concepută ca produs al interacțiunii influențelor educaționale predominant școlare, reflectate asupra personalității umane în formare. Din punct de vedere conceptual, sănătatea educațională a elevului poate fi definită prin următoarele componente:

- rezultate satisfăcătoare la învățătură;
- relații de comunicare și colaborare cu colegii;
- relații de acceptare reciprocă și conlucrare cu profesorii;
- starea de bine în școală în procesul educațional;
- sentimentul de progres educațional.

Toate aceste elemente se adresează subiecților educaționali, în noua pedagogie centrată pe elev, deși nu se poate face abstracție de relația educațională dintre elev și profesor.

Primul indicator al stării de bine de sănătate educațională implică în mod minimal rezultate de promovare și starea de mulțumire a subiecților educaționali în legătură cu aceste rezultate, Cel de – al doilea indicator poate fi evaluat prin: comunicarea de idei, păreri, sentimente, atitudini, între elevi, dezvoltarea unor relații de colaborare în principal în școală, dar și acasă, integrarea în grupurile de colegi, de amici, de prieteni, – desfășurarea unor activități distractive împreună cu colegii. Al treilea indicator poate fi descris printr-o componentă negativă și una pozitivă. Relația dintre ele constă în predominarea componentei pozitive asupra celei negative. Acceptarea elevilor între ei, ca reprezentanți ai aceleași clase, școli sau ca sistem educațional, ca persoane integrate într-un proces de formare, indică gradul de coeziune socio-educatională, în afara căruia sănătatea educațională nu poate fi concepută. Al patrulea indicator al stării de sănătate educațională este semnificativ pentru reforma educațională din

România care deplasează atenția de pe profesor pe elev, care răstoarnă piramida obiectivelor, situând pe primul loc capacitățile, competențele, aptitudinile și atitudinile elevilor. Personalizarea și individualizarea procesului de învățământ, descoperirea înclinațiilor aptitudinale, dezvoltarea capacităților și competențelor subiecților educaționali sunt însoțite în mod firesc de obținerea și trăirea unei stări de bine de către aceștia în procesul educațional. Al cincilea indicator al stării de sănătate educațională – sentimentul de progres educațional – se poate realiza prin creșterea ponderii de raportare a rezultatelor școlare obținute nu numai la ceilalți ci și la propria persoană. Evaluarea predominant concurențială, cu creionul roșu în mână este inhibitorie, blocând autocunoașterea și evoluția subiectului educațional raportat la propria sa persoană, la istoria sa de viață, la contextul său educațional.

În funcție de componentele conceptului de sănătate educațională, obiectivele educației pentru sănătate pot fi diferențiate astfel:

1. Informarea și autoinformarea subiecților educaționali în legătură cu tipurile de sănătate: somatică, fiziologică, mintală, intelectuală, afectivă, comportamentală, psihică, de personalitate.

Sănătatea somatică se referă în primul rând la integritatea corporală, la dezvoltarea normală a corpului subiecților educaționali în legătură cu tipurile de sănătate: somatică, fiziologică, mintală, intelectuală, afectivă, comportamentală, psihică, de personalitate.

Sănătatea fiziologică vizează buna funcționare a organismului în întregime, a anumitor organe sau sisteme fiziologice; de exemplu sistemul digestiv sau metabolismul organismului. Sănătatea mintală este un concept neuro–psihiatric, care face trimitere la dezvoltarea neurologică, a sistemului nervos, dar și la unele structuri psihice sau la normalitatea psihicului în întregime – boli neuropsihice.

Sănătatea intelectuală se referă la nivelul de dezvoltare a intelectului normal, peste medie, sau submedie, la echilibrul intelectului cu celelalte structuri psihice și ale personalității.

Sănătatea afectivă se referă la dezvoltarea sistemului afectiv al personalității, emoții, sentimente, pasiuni, la trăsăturile de echilibru / dezechilibru, armonie/dizarmonie, stabilitate/instabilitate ale afectivității.

Sănătatea comportamentală vizează în primul rând comportamentul normal, interiorizat într–o conduită echilibrată sau dimpotrivă, tulburările de comportament. Sănătatea psihică face trimitere la normalitate sau la

boală psihică (nevroze, psihoze, psihopatii etc.) Sănătatea personalității vizează prezența sau absența tulburărilor de personalitate, a accentuării personalității într-o direcție sau alta (obsesii, convulsii, fixații, delir etc.)

2. Dezvoltarea la subiecții educaționali a structurilor psihice de prelucrare a informațiilor cu privire la aceste tipuri de sănătate, a capacității de auto-analiză a stării proprii de sănătate, cu scopul orientării corecte către medic, în cazul constatării unei anumite probleme medicale sau a legăturii acesteia cu educația.

3. Antrenarea stărilor afective corespunzătoare susținerii și dezvoltării sănătății: grija față de propria sănătate, încrederea în puterea de vindecare a specialiștilor, suspiciunea justificată față de persoanele neavizate, care practică o anumită formă de tratament fără o pregătire necesară.

4. Angajarea în procesul de dobândire, menținere și dezvoltare a sănătății proprii și a celor apropiați lor prin formarea deprinderilor, priceperilor și a abilităților minime, de autoîngrijire sau de îngrijire a celor apropiați.

Bibliografie:

- [1] Airinei, Greta; Movileanu, Lenuța; Sima, Carmen, *Educație pentru sănătate (caietul elevului – clasa I)*, Editura Corint, București, 2005.
- [2] ***, *Educație pentru Sănătate în Școala Românească, în Invățământul Primar*, nr. 2 –3, 2006.
- [3] Ioan, Nicola, Farcaș, Domnica, *Teoria educației și notiuni de cercetare pedagogică*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1993.
- [4] Stama, Ioana; Partin, Zoe, *Educație pentru sănătate, manual opțional, clasele I–II*, Editura Corint, București, 2005.